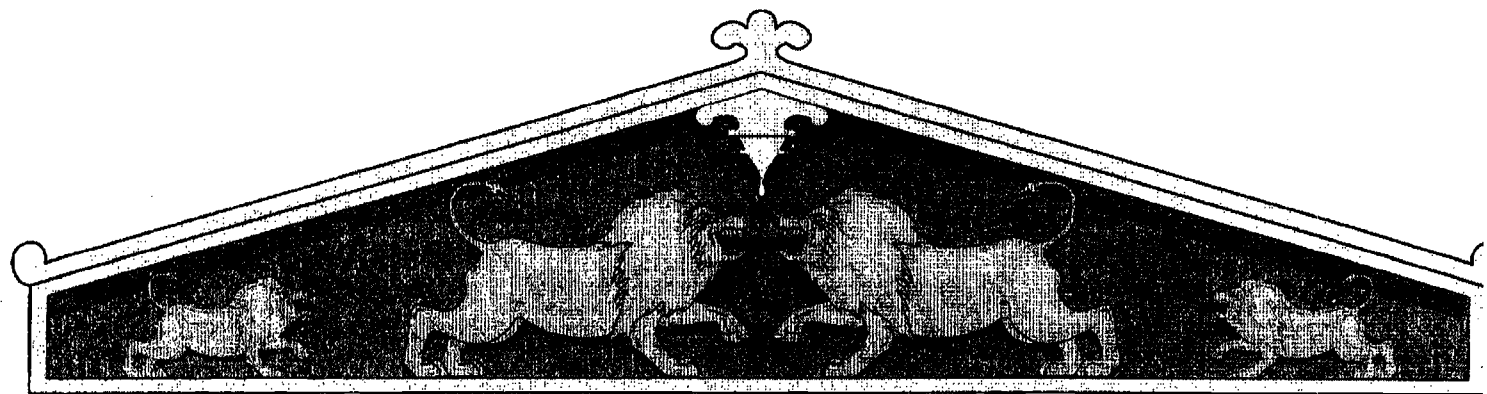

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

276 - 17 עמודים

תשובה ע"ד המוחין ואינם
משתתפין בזיכוי הפת שאין
מעכבין בזה את העירוב, מאת
הרה"ג ר' יצחק אייזיק ראטה
שליט"א. מרחיב הביאור על
דברי אביו הגאב"ד
קארלסבורג שליט"א (מס'
189) עם הערות והוספות מאת
הרבנים הגאונים ר' ברוך חנה
גרינפעלד שליט"א, ר' פסח
מיללער שליט"א ור' אהרן
אלבוים שליט"א

עש"ו

עמ"ו

בעהשי"ת

תשובה

על דבר המוחין ואינם משתתפים בזיכוי הפת
אי מעכבין בזה את העירוב

מאת

הרה"ג מוהר"ר **יצחק אייזיק ראטה** שליט"א
בן הגה"צ עמוד ההוראה אבד"ק קארלסבורג שליט"א

עם הערות והוספות חשובות
מאת אחד הרבנים

ערשי"ק שלח תשי"ס לפי"ק
פה בארא פארק יצ"ו

בדבר המנגדין על זכוי העירוב

בדבר האנשים אשר מגלים דעתן שאינם רוצים לזכות בעירוב ושיתוף שעושים כדי להתיר הטלטול בכל השכונה ע"י צוה"פ ומחיצות, מחמת שהן המה מהמנגדין להתיקון, וסומכין על דברי הפרמ"ג (בא"א סי' שס"ז סק"ג), שכתב דבעירובי חצרות א"א לזכות בעב"ח, ועי"ז רוצים לכופ את כל בני השכונה הזוכים בתיקון הגדול, היותו נעשה עפ"י גדולי הרבנים עמודי ההוראה שליט"א.

כבר ביאר עפ"י דרכו בקודש אאמו"ר הגאון שליט"א ההיתר הברור בזה בתשובתו הרמה, ודבריו הטהורים אי"צ חיזוק, אך היות יש שכתבו והעלו להשיב על דבריו, ע"כ באתי כתלמיד המפרש דברי הרב, שדבריו יסודתן בהררי קודש ואדניו אדני פז, וכבר יצא מפי גאוני קדמאי בהיתר ברור, ושסמכו ע"ז במשך כל הדורות שלפנינו.

- דרך התוה"ק בדבר למחות על הזכוי -

(א) יסוד הדברים כבר הניח אאמו"ר הגה"צ שליט"א שם, שאין שום חשש פקפוק להסוברים לאיסור לזכות בעירוב, ועי"ז להתיר הטלטול לשאר בני השכונה, עפ"י דבריו בשו"ת עמק התשובה (ח"א סי' קי"ב), וכבר העיר בזה בהערה בקובץ בית תלמוד להוראה (ח"ד בקונטרס מצות עירוב, לאחי הרה"ג ר"מ שליט"א), שעל כרחינו צריכין אנו לומר דע"ז סומכין בשאר עיירות גדולות כבירושלים ת"ו וכדו', להסוברים דלא בעי ס"ר (וכמדומה שהרבה מאחב"י הספרדים נקטו כן, עי' בברכ"י סי' שמ"ה), ומ"מ מועיל השיתוף, דוודאי שריא להו לזכות, כיון דהן עושין בהיתר, ושלא לכופ שלא מן הדין לאלו הנוקטים דשריא הטלטול, ואלו הכופים שאר בני השכונה אין זה מדרך התורה, וכדאי' ביבמות (יד:) במחלוקת ב"ש וב"ה דלא נמנעו מלשאול זל"ז כלים ולישא זמ"ז, וקיימו חיבה וריעות ביניהם לקיים האמת והשלום אהבו עיי"ש, וכן מצאתי לגאון קדמון אחד (בזמן הרמ"ע מפאנו והגידולי תרומה) בתשו' בספר משבית מלחמות (נדפס בטהרות יו"ט ח"ט עמ' כ"ז) להג"ר שמחה לוצאטו ז"ל שכ' זל"ל: וראוי לנו ללמוד ולצאת בעקבי הראשונים שלא היו גוזרין זע"ז להכריח את חבירו לאסור מה שחבירו התיר וכדאי' בפ"ק דיבמות גבי לא נמנעו וכו', ע"כ.

ובאמת כבר נודע כי גילו דעתם כמה רבנים מצד המנגדים חסידים ואנשי מעשה שבוודאי זוכין בהעירוב, ושלא לכופ שאר בני השכונה, וכן הדבר הזה בכמה עיירות בישראל, דאף דיש מנגדין מ"מ הרבנים אשר האמת נר לרגלם עושין כדת של תורה, ובאמת אחזוקי אינשי ברשיעי לא מחזיקינן, ובוודאי רוב רובם מהמנגדין

להעירוב או השייכין לק"ק המונעים הטלטול אינם מאנשי וורדינא (עי' עירובין מט., וברש"י שם) לכוף אחרים שלא כדת, ואינם מוהין וצווחין שאינם זוכין בהעירוב, [ואלו הצווחין למנוע התיקון לאלו הזוכין, יש להם לשקול ולבחון בנפשותם אם לא הגיעו בזה ח"ו למדת הניצחון, ועי' תוס' פסחים קיג: ד"ה שראה וכו', ואף אלו מסתברא שהיות שרואין שמחאתם בהזכי' אינו מועיל, רק להחמיר על הדבר, כי באמת יש אשלי רבבי המתירין בזה כאשר יבואר לפנינו בעז"ה, בוודאי אין להרהר אחריהם שעדיין עומדין ויעמדו זמנים טובא בזעקת שווא, וסוף כל סוף לא יעשו עוול במשפט הזה, ויש לדון מדברי הקרבן נתנאל (פ"ז סי' ט' או"צ) שכ' וז"ל: אכן אם כמה שבתות אינו רוצה לערב, ושבוע זו נסע מביתו ולא הקפיד על ב"ב שלא לערב, אז ב"ב רשאין לערב כיון שזכות הוא לו אמדי' דעתו עד השבת הקפיד, ומאז והלאה כיון שלא צוה עליהם, דעתו לערב עמהן כנלע"ד, עכ"ל, ודו"ק.]

והעיקר היוצא מזה דוודאי הוי עצם הזיכוי של הפת להם המתיר הטלטול, זכות גמור מצד עצמו, שלא לאסור הטלטול לשאר בני השכונה שלא כדת.

ובאמת גם לעצמם הוא זכות גדול להקל מעליהם - עכ"פ להרבה שיטות אף לפי דעתם - עיון חילול שבת בהוצאה בשוגג, כאשר האריך כבר מרנא החת"ס זי"ע בסי' צ"ט כנודע, ומי יכול לומר זכיתי לבי בזה.¹

- העתק דברי תשו' גדולי האחרונים בכגון דא -

ב) והשתא הרי עומדין לפנינו מה שכתבו בזה גאוני הדורות קמאי, שלא חששו בכל הזמנים לאלו שאינם מרוצים בעירוב של הזיכוי, וז"ל הגאון מהר"מ שיק זי"ע (סי' קפ"א, בד"ה ועוד וכו'), בנידון השאלה היות שבני העיר עושין עיר"ח כל ביהכ"נ לעצמו, הא', של חדשים והא', של יראי ה', אם אין בזה חשש שכ' החכ"צ בשו"ת (סי' קי"ב) דהוי כחולק עירובן, ועי"ז כתב, דבאופן דכל מערב הרי הוא מזכה לכל העיר ליכא חשש זה דאינו כחולק עירובו רק מזכה לכל העיר עיי"ש, ועי"ז כתב המהר"ם

הערות הרב הגאון מוהר"ר ברוך חנה גרינפעלד שליטי"א

¹ ראה לשונו הזהב של רבינו החתם סופר בתשובתו המפורסמת בחאר"ח סי' צ"ט שיצא בקול חוצב אודות חשיבות ונחיצות תיקון עירובין בכל מקומות מושבותיהם של ישראל, כתב בתו"ד וז"ל, כל בר דעת ישפוט בשכלו, שאי אפשר, בשום אופן, לקהל ישראל, לשמור את כל בני ביתם, וגם לא נשותיהם וחלושי הדעת, לשמרם בכל יום השבת, מבלי להוציא מפתח ביתם חוצה, דברים קטנים ומטפחת וכו', וכמה צער ודוחק יסבלו הגדולים הנזכרים וכו', עכ"ל. הרי שתיקון עירובין הוא בגדר ודאי מציל ממכשול, גם להמתקשים" (לשון האבנ"ז בתשובתו א"ח סי' רס"ו). ועי"ע בנגיד ומצוה שהארז"ל דאח אדם שמת מכמה שנים והי' מענישין אותו על שלא נזחר פעם אחת וכו', עי"ש.

שיק, דאם ניחוש שהם אינם מזכים לכל בני העיר או שאינם רוצים לזכות בעירוב שעושים בביהכ"נ הזה (של היראי ה'), א"כ בלא"ה אסור לטלטל לכולם, ועל כרחך דזה אין חשש, דכיון שמניחין עירוב, בוודאי אוקמה ארגילות שרגילים מאז, וגם אין לנו לחשוש שאינם רוצים לזכות בעירוב זה, דעירובי חצירות אי"צ דעת, דזכות הוא להם ואפילו אינם רוצים כופים על מדת סדום ואיכ"ל כסברת הרמב"ם בפ"ג מהל' גירושין, דאפי' אם אינו רוצה, הוא רק ע"י היצה"ר שמפתהו, אבל באמת בנפשו הוא רוצה, ולכזה"פ מוקמינן ל"י אחזקה שאינן כאנשי סדום לענין זה נהנה וזה לא חסר, ורק על חזקה זו צריכין אנו לסמוך בקהלות שיש שם ב' בתי כנסיות א' של חדשים, ב' של כת יראי ה', דאל"כ נשאר קושית החכ"צ הנ"ל, ועב"ח דבזה לא איתרע חזקתם לומר עליהם שהם כת סדומיים, בזה הענין, עכל"ק.

הרי ששפתיו הטהורות דברי ברור מללו, כי אף שבדרך כלל אנו סומכין כי לא איתרע חזקתם באופן דהוי מדת סדום אף באלו המתחדשים (וק"ו ב"ב של ק"ו בנ"ד), מ"מ אף ביודעים שאינם רוצים, אמרינן דכופין אותן על מדת סדום, ועפי"ד הרמב"ם דבאמת בנפשו הוא רוצה, דו"ק היטיב בדבריו, וכתב שע"ז עב"ח סומכין בכמה עיירות ישראל, (ועי' להלן (מאות ח') מש"ב דבריו בעז"ה).

גם הגאון מהר"ש קלוגער זי"ע בשו"ת ובחרת בחיים (סי' קכ"ג, וראיתו רק בהעתק) אשר יבואר לפנינו סיים בסו"ד, ופוק חזי מה עמא דבר שמימים ימימה נזדמן שנפל מחלוקת בין יחיד ובין בני העיר ולא נשמע שיפול על עצה זו אחד לומר כן, דוודאי לא נעלם זה מאחד מישראל אך בוודאי הבל הוא, עיי"ש,² הרי דפשיטא ל"י להני עמודי ההוראה קדמאי, רישי דעמי בדורות שלפנינו, שסומכין על הזיכוי שעושים בעירוב אף בעב"ח של כמה מוחין וצווחין שלא כדת של תורה, וכאשר יבואר לפנינו בעז"ה יסודתן, וכן דמאז הי' אנשים מוחים מחמת סיבות שונות שנתהווה מחלוקת, ומעולם לא שמענו מזה עירעור על העירובין שעשו ע"י זכוי, ובזה נבוא לביורר ההלכה בעז"ה.

- מבאר דבכח בי"ד כופין לכו"ע -

ג) הנה לכוף בלי בי"ד כשאינו רגיל לערב רק התחלת עירוב כבנ"ד, קשה טובא לסמוך ע"ז, דהרי היות כיון דבעיקר הדין אם כופין בלא בי"ד באינו רגיל לערב,

הערות חרב הגאון מוהר"ר ברוך חנה גרינמלד שליט"א

² ומלשונו הק' יש להוכיח, שלא דוקא העצה דנקט, רק כל מין תחבולה ועצה שישתמשו לקלקל זיכוי הפת עבור האחרים אין בו חשש כלל, ולכן גם מה שהמציאו כמה אנשים שע"י עשיית עירוב פרטי בברכה עדיפא שע"ז מבטל העירוב הכללי שבעיר, אין בו ממש וגם זה הבל כמובן. (וכן נראה ברור מדברי השלה"ק, ועי' לקמן ביאור דבריו הק' עפ"י יסוד ההבדל של זיכוי הפת בין עירוב פרטי ובין עירוב צבורי, המבואר מדברי הלבוש).

מבואר דעת רזה"פ בטושו"ע סי' שס"ז דאין כופין, וכדאתיא בין לדעה א' דהמחבר (שיטת הרא"ש ודעימי) דבכל אופן עכ"פ דעת אשתו בעינן, ובין לדעה ב' (שיטת הרמב"ם ודעימי) דעכ"פ ברגיל כופין גם בלי בי"ד, ובביה"ל ד"ה וי"א וכו', מסיק דיש לסמוך ע"ז להקל, מ"מ באינו רגיל פשיטא לי' דאין כופין בני המבוי בלי בי"ד, ואף דדעת הרשב"א דאף באינו רגיל דאוסר על בני המבוי כופין אותו אף בלי בי"ד, כמבואר דעתו בחי' דף פ' ע"א ובעבוה"ק (שע"ד דין כ') ובתשו' (ח"ג סי' רס"ג) המובא בב"י סוס"י שס"ז, (וכ"מ דעת הרשב"א, עי' בחזו"א סי' צ"ט סק"ו), מ"מ מדעת רזה"פ מבואר דבאופן שאינו רגיל אינן כופין בלי בי"ד (ולהלך (אות ט"ו) יבואר בעז"ה דאף בזה איכא צד להקל באופן דמזכין).

אך בכח בי"ד הרי מבואר במח' שם, דבכל ענין דאוסר כופין אותו בבי"ד לערב עמהן, או יורדין לנכסיו, והוא לכר"ע וכמובא במשנ"ב שם, ומקורו מדברי הה"מ בפ"ה, בפירוש דברי הרמב"ם שם הל"ב ח"ל, ואחד מבני המבוי שאינו רוצה להשתתף כלל עם בני המבוי כופין אותו להשתתף עמהן, ע"כ, וכ' ע"ז הה"מ, זה מבואר בירושלמי וזה ביאור הענין לדעת רבינו וכו' דכשאינו רגיל אינן יכולין לבא לביתו ולרדת לנכסיו, אבל כופין אותו בבי"ד להשתתף עד שיאמר רוצה אני, או שב"ד יורדין לנכסיו, ע"כ. וכבר הערה מקורו טהור הגר"א בביאורו בסי' שס"ז (הוא ברמב"ם הוצ' שבתי פרענקל הי"ו) דכן הוא כוונת הגמ' בל"א דגרסי' בבי"ד שאני, ובסגנון זה נתבאר גם הגאון הנוב"י בתשו' תנינא (חור"מ סי' ל"ט), ועי' גם בירושלמי שציין המ"מ סופ"ז ובמפ' שם. ועתה בנ"ד דכח המתקנין הם כח בי"ד, הרי יש להם הכח לכופ' שאר בני השכונה שלא ליאסור עליהם שלא כדת. [ומה שהדין דאין בי"ד כופין שאר בני העיר כשהן ג"כ כח בי"ד, לא שייך לנ"ד, דאין כופין להן לעשות שלא כדין לסברתם, רק שלא ימנעו אלו הזוכין בזה, ופשוט].

- סברת הרשב"א ודעימי' דאין סהדי דזכות הוא לו -

ד) אולם הרי המנגדין באין ודנין דמ"מ זכי' אי אפשר בעכ"ח בשו"א, ותלו זיינם בדברי הפרמ"ג הנ"ל, ומצאתי גם להרשב"א בעירובין (פ"ב:) ד"ה לפי שכ' לר"י דזכין לאדם שלא בפניו בעירוב, דה"מ בסתמא, אבל אם שמע וצווח מעיקרא לא זכו לו, וכדאי' בהדיא בפ' יש נוחלין וכו' עיי"ש, (ועי' להלך (אות ו') מה שכתבנו דאין ראי' זו מוכרחת), אך האמת דאף דשיטת רוב הראשונים בקידושין (כג'): דלא מהני זכיית שטר שחרור לעבד בעכ"ח בעומד וצווח וכמש"כ הרשב"א שם בשם הרי"ף והרמב"ן (ואף שאר ראשונים דפליגי, היינו דס"ל סברא דקבלת רבו גרמה לו וכמבואר בר"ן ושאר ראשונים שם), אבל דעת הרשב"א שם דבזכות גמור י"ל דמהני, וז"ל, ואי לאו דמסתפינא אמינא דאפי' בעכ"ח נמי וכו' אבל גט שחרור דזכות גמור הוא דמתיר

בבת חורין ומכניסו לכלל מצוות ישראל, זוכין לו מ"מ, ואפי' עומד וצווח בטלה דעתו אצל כל אדם וכו', דאילו איתי' לעבד כאן כייפינן לי' לקבולי' בעכ"ח, כי לית' נמי מזכינן לי' בעכ"ח וכו' הכא דזכות הוא לו ויוצא בעכ"ח זוכין לו בעכ"ח, ועוד שלא יהא רבו עבד לעבדו ויהא מפסיד רצון נפשו בעקשותו של עבד וכו' עב"ל עיי"ש.

ובשו"ת שואל ומשיב (מהד"ת ח"ב סי' ס"ב) כתב בתוה"ד, לבאר דכן הוא שיטת רש"י ותוס' (בגיטין דף י') עיי"ש, וסמך על דברי הרשב"א אלו לענין זכי' דעיר"ח עיי"ש, וכן הגאון מהרש"ק בתשו' שם כ', ובחי' בכמה מקומות עשינו סמוכות לזה מן הש"ס עיי"ש, וכן הסיק הגאון בעל מחנה אפרים (הל' זכי' סי' ו') דבזכות גמור אף בצווח לא משגחינן בי', עיי"ש, גם הביא הגרש"ק שם שהאבני מלואים סמך ע"ז והוא בסי' א' (סק"ה) לענין אשה שהמירה ונוהגין לזכות לה גט בעכ"ח כדי לישא אחרת, והקשה דאם צווחה אמאי מהני, וע"ז הביא דברי הרשב"א דבזכות גמור כופין, וסיים וז"ל, ואע"ג דהרשב"א לא סמך עלה כל כך, כל כה"ג דאינו אלא על צד היותר טוב כדאי הם דברי הרשב"א לסמוך עליהם במקום שנהגו לזכות לה גט דו"ק ע"כ. ומזה סייע הגרש"ק זי"ע לענין זכי' דעיר"ח דסומכין על דברי הרשב"א דמהני זכי' בעכ"ח כיון דזכות גמור, ולא יכול המתעקש בעקשותו לאסור על אחרים, וכמש"כ דמכל שכן בעירובין דרבנן יש לסמוך ע"ז עיי"ש. ומשמע דוודאי ידע דבסי' רס"ז לענין שחרור עבד דאורייתא לא נקטי' כן, וכדהעיר בזה המחז"א (סי' ע"ג), מ"מ כיון דהחזיק בסברא זו, ועירוב דרבנן, סמך ע"ז בשופי. [ועי' גם באמרי בינה (הל' תו"מ סי' כ' ד"ה ועי') שהביא גם דברי הים של שלמה קידושין (פ"א סי' נ"ז) דכתב ג"כ דכל היכי דהוי זכות גמור אפי' עומד וצווח אח"כ לא מהני, ומסיים האמרי בינה וז"ל: וידוע כמה נפיש חילו דהא אילנא רברבא, ועיי"ש מש"כ ע"ז דהם נגד דברי הרשב"א, וצע"ק, ואולי כוונתו דהרי הרשב"א מגמגם, ועיי"ש עוד דבמצוה אינו נאמן לומר דלא הוי ניח"ל אז דא"א מע"ר עיי"ש, ויש לדון בזה לנ"ד].

- מבאר דעיר"ח קיל משאר דרבנן, וכ"ש אופן הקנינים -

(ה) וצ"ל דע"כ סמך בעירובין ע"ז (וכן הגאון בעל שו"מ ז"ל כנ"ל) כיון דעיקר דין הלכה כדברי המקיל בעירוב נאמר, ואף במחיצות איכא הרבה פוסקים דנקטו כלל זה, (עי' בשד"ח אות ה' סי' ד', ועי' תשו' חת"ס ח"ו סי' פ"ב שסמך ע"ד מהרי"ט, ומש"כ ע"ז מרן אדמו"ר זי"ע בשו"ת דברי יואל (סי' כ"א, ושלאח"ז אות ב'), ומכ"ש בעיר"ח דנאמר כלל זה בפוסקים ג"כ, וכמ' בברכ"י (בשיו"ב סי' שני"ח אות ג'), וכן ממהרי"ט ח"א סוסי' צ"ד עיי"ש, ועי' גם שו"ת דבר שמואל למהר"ש אבוהב (סי' קמ"ה) וכן משמע בריב"ש סוסי' תכ"ז ועי' גם בקרבן נתנאל (פ"ה, סי' ט', אות ז') דמשמע מכולהו רברבי דאף בפוסקים נאמר כלל זה, וכן דמקילנן בסברא וכדמשמע

מהריב"ש עייש"ה, ואף אלו דסברי דבפוסקים לא נאמר כלל זה, עי' בחזו"א (סי' קי"ב, אות י') ובנה כן ממה דהב"י אזיל גם בעירוב אחרי ג' עמודי ההוראה. ויש להעיר, דהרי באבל מבואר דאזלי' גם בפוסקים להקל (עי' בטו"ז סוסי' שצ"ז), ומ"מ גם התם אזיל בב"י אחרי בכלל שהעמיד בהקדמתו (ועי' תשו' מנח"א ח"א לענין אבילות), ועי' גם בקונטרס הספיקות (כלל ו', א"ו) שהביא דברי האורים ותומים בכללי תפיסה, דהקשה קושיא זו על הסוברין דאמרי' קי"ל גם בפוסקים במיעוט נגד הרוב, ומש"כ ע"ז בעל קוה"ס זי"ע, ומ"מ נקטינן דבקי"ל אזלינן בתר מיעוט אף בפוסקים, חוץ מהכרעת המחבר והרמ"א, גם בעיר"ח כבר העיר בעיקר הקו' בברכ"י שם] כנראה יודה דמ"מ אזלי' בתר קולא בעיר"ח, וכדמשמע במכילתין (פ.) כל כך אתה אתה מחמיר בעירובין, כך אמר אבא כל שיש לך להקל בעירובין הקל, ע"כ, וכן מבואר מתשו' החזו"א שנדפס בס' מכתבים ותשו' (סי' צ"ח) וז"ל: ומ"מ אפשר להקל בעירוב אף שלא כתב רבינו (הריטב"א) אלא בלשון אפשר עכ"ל, עיי"ש, דמ"מ קיל הוא, ואשר ע"כ נראה דס"ל להני גדולי עולם כיון דמקילין בעיר"ח דרבנן י"ל, דאף אנן דבשחרור עבד לא נקטי' כוותי', מ"מ בעיר"ח אף הפוסקים יודו לסמוך על סברא זו בדרבנן קל, דו"ק. [הערת ח"א שליט"א: ועיין בדג"מ סי' שצ"ד שכ' כעין הדברים אלו עיי"ש].

- בירור דעת הרשב"א והריטב"א בזה -

ו) ובאמת כבר העיר א"א הגאון שליט"א מדיוק לשון תשו' הרשב"א המובא בב"י סוסי' שס"ז, דמשמע בהדיא דכופין במערב משלו אף בעכ"ח, ואדרבה זו פשיטא לי' יותר, והכי דייק גם לישני' בעבודה"ק (שע"ד דין קנ"ג), דז"ל, אין מערבין לאדם ולא משתתפין לו "משלו" אלא מדעתו, - ופעמים שמערבין ומשתתפין לו "משלו" ואפי' בעכ"ח כיצד היכי דאוסר וכו', עיי"ש, משמע טובא דעיקר מה דדינן אם כופין היינו ליטול משלו אבל במזכה בוודאי מהני בעכ"ח, (והרשב"א לשי' דאף בני החצר כופין וכמו שביארנו לעי', וה"ה לשא"ר בכח בי"ד דכופין אף לזכות) ואף דבקיודושין לענין גט שחרור לעבד לא סמך עלה כל כך וכמש"כ גם האב"מ, מ"מ בעיר"ח ס"ל דמהני בפשיטות, הרי דסמך עלה, ולא מציינו בזה מי שיחלוק ע"ז [ועי' בזה במשל"מ פ"ד מהל' מלוה (הי"ד ד"ה כתב הרשב"א וכו') וז"ל: ונראה דס"ל למהריב"ל דלא אסר הרשב"א הכא משום דאזיל לשיטתו וכו' משום דהתם כמסתפק אמרה הרשב"א ואילו הכא פשיטא לי' לאיסורא וכו' עיי"ש ודון מיני' לנידון דידן]. ומה שהבאנו מדברי הריטב"א אינו ראי' כלל, דהרי מתני' דמערבין שלא לדעת מטעם דזכין איירי עכ"ח באופן דאין כופין, דטעמא דזכין קאי גם אנוטל עירוב כמו המזכה, דת"ק ס"ל דבעי דעת ור"י ס"ל דזכין שלא בפניו, ועי"ז כ' הריטב"א דבצווח אין נוטלין ואין מזכין, כיון דאזלי' בתר זכות, משא"כ באופן שכופין ונוטלין ממנו בעכ"ח אף שצווח שאינו זכות ואינו רוצה, להרשב"א (ועי' לעי' דהחזו"א צידד כן גם בריטב"א) היינו כל דאוסר כופין אותו בני המבוי (וע"כ פי' החזו"א דצ"ל דמתני' איירי לדידי' במערב א' מן

השוק, והוא כדמשמע לשונו בתשו' הרשב"א הנ"ל עייש"ה, ולפי הנ"ל גם להריטב"א עכ"ח נאמר כן), ולשאר ראשונים עכ"פ בבי"ד כופין, י"ל דאף יש להם כח לזכות בעכ"ח דאנן סהדי זכות גמור הוא, דו"ק היטיב.

- דעת האחרונים בזה - ושכח בי"ד יפה בנידון דידן -

ז) עכ"פ זכינו לדין דשפיר קאמרי הני אשלי רברבי ה"ה הגרש"ק והגאון בעל שו"מ ז"ל לסמוך להתיר לזכות בעירוב אף בעכ"ח עפי"ד הרשב"א ודעימי', וגם בתשו' מחז"א (שם) שלמעשה לא התיר, הרי משמע מבואר דעיקר טעמו התם כיון דהצד הב' ג"כ רצו בעירוב רק שהם יהיו המזכין, אין לומר שזה זכות גמור, עייש"ה ובסי' שלאח"ז, אבל באופן דאינן רוצין כלל בעירוב וכבנידון דידן, כ"כ אמור"ר שליט"א בתשובתו, דשפיר שייך הזיכוי אף בעכ"ח, וכ"כ בשו"ת חזון נחום (סי' מ"ב) עייש"ה, [אך כ' דבנידון דידי' דהוי עוד צירופים ודאי דמהני].

וא"כ באופן דני"ד דיש להו להמתקנין כח בי"ד גדולי תורה ויראה, שפיר כופין המנגדין לזכות בעירוב, ומש"כ חכ"א אחר שהודה שעכ"ח סמכו בדורות הקודמין ע"ד הגרש"ק בשו"ת ובחרת בחיים [ומה שפקפק אם הא דבכל הזמנים הי' כן, תמוה כי כנראה מדבריו, ראה דברי הגרש"ק, אשר כ' שמימים ימימה לא נשמע שיפולו על עצה כזה, מבואר דס"ל דבכל הדורות נקטו דלאו מילתא היא, גם הבאנו לעי' דברי המהר"ם שיק], דאטו כל ג' שרוצין לעשות עירוב דין בי"ד יש להן, ורק בי"ד קבוע יש להן כח זה, מלבד דלא איירינן בנ"ד ב"כ כל ג', רק בגדולי תורה ויראה פני העיר שהם כח בי"ד יפה, גם העלים דברי החזו"נ בתשו' הנ"ל אשר ראהו, אשר כתב שם (אות י') דוודאי אי"צ בזה בי"ד קבוע דווקא רק כל בי"ד של ג', עיי"ש שעשה סמוכין לזה בכח תורה"ק, ועיי"ש (אות י"א) עוד יותר מזה, דדווקא דררא דממונא אז בעינן בי"ד, אבל בליכא דררא דממונא לא בעי כלל בי"ד עיי"ש מדברי החת"ס, ובנ"ד דהוי ע"י זיכוי אין בזה דררא דממונא עייש"ה. אך עי' במנ"ח מצווה ח' אות ה') דפשיטא לי' דבעי בי"ד עיי"ש, ולכאורה לפ"ד החת"ס עדיין צריך לחלק מ"ש מרודף וכקו' המנ"ח שם, ואכ"מ, עכ"פ בכל בי"ד יפה כבנ"ד פשיטא דכופין בעכ"ח לאלו המנגדין ואוסרין להזוכין בזה מצד הדין, היות כי עמהם הכרתי והפלתי מגדולי השכונה, ועפי"ד פסקני קדמאי וכמש"כ א"א הגנ"י בתשובתו. [הערת ח"א שליט"א: עי' בעצו אלמוגים (סי' שפ"ב סק"ל) דכתב להדיא דמה שלא מהני בעכ"ח היינו דווקא אם נוטל משלו, אבל במזכה מבני החצר מהני אפילו בעכ"ח, ומיישב בזה קו' ב"י בסי' שפ"ב עיי"ש].

- מבאר הא דאמרי' דבאמת בנפשו רוצה - ולא בעי שיאמר רוצה אני -

(ח) ועתה נבוא לצירופא דרבנן אשר האיר אמור' שליט"א די"ל דשייך בזה זיכוי בעב"ח מדין כופין אותו עד שיאמר רוצה אני ואף שצווח ואומר איני רוצה מ"מ אנן אמרי' שבאמת רוצה, עב"ד, אשר אל יסוד זה משמע מבואר דכיון הגאון מהר"ם שיק הנ"ל שכ', ואפי' אינם רוצים כופים על מדת סדום ואיכ"ל כסברת הרמב"ם בפ"ג מהל' גירושין דאפי' אם אינו רוצה, הוא רק ע"י היצוה"ר שמפתהו, אבל באמת בנפשו הוא רוצה, עב"ד, והיינו אף בגילה דעתו וצווח דאינו רוצה, וכ' אמור' שליט"א דאף דהחויי (סי' נ"ה) שמקיל אף בגיטין דלא בעי שיאמר רוצה אני, מ"מ בצווח לא מהני כמבואר שם בחו"י, מ"מ בקנין העירוב דהקילו חכמים בקניינו כמבואר בתוס' פרק חלון (פ) לענין הגבה"ה, ולענין זכי' ע"י קטן כמבואר בראשונים, י"ל דמהני אף בעומד וצווח, ונאנחנו לא נדע מה שהביא החכ"א דברי הרמב"ם הידועים, אטו לא נודע למשגב דבה"ק, ואשר כ' אמור' שליט"א בתשו' דבגירושין בוודאי לא מהני צווח כמש"כ החו"י.

ומש"כ הלבוש דכופין אותו עד שיאמר רוצה אני, הרי המה דברי הה"מ שהבאנו לעי' (אות ג') דכ' ג"כ כלשון הזה דכופין אותו בבי"ד עד שיאמר רוצה אני. אך באמת עב"ח מש"כ הה"מ דבעי שיאמר ר"א לאו דוקא הוא, דהרי כפי' דידן ע"י בי"ד הוי ככפי' על כל דבר מצוה, המבו' בכתובות (פו.) דכייפינן לי' אף בעומד וצווח כמבואר ברא"ם פר' ויקרא (הובא ביום תרועה ר"ה כ"א), וכן כופין על הצדקה (עי' תוס' ב"ב ח':) וליוזן בבי ביתו (כתובות מ"ח) וכן כופין על מדת סדום (עי' חו"מ סי' ע"ד, ובסמ"ע סקי"א), וכל אלו כופין אף בעומד וצווח דלא בעי רצון, והדברים מוכרחין מהא דנחתין לנכסי', עי' בקצוה"ח (סי' ל"ט, וסי' ר"צ) באריכות ביסוד הדברים. הרי דלא איכפת לן דעת' כלל, וה"ה נמי בכפי' שישתתף בעירוב אף בעומד וצווח דאינו רוצה הרי נחת' לנכסי'. ועב"ח מש"כ הה"מ עד שיאמר ר"א היינו שיתרצה ליתן חלקו, אבל לא מעיקרא דדינא דכופין. ובוזה מובן מה שהרמב"ם סתם וקאמר כופין אותו להשתתף עמהן, ולא קאמר עד שיאמר רוצה אני, וכן המחבר בשו"ע, אשר הה"מ גופי' ברפ"ד מהל' אישות דקדק מיני' דלא בעי רוצה אני עיי"ש מה שהק' על השגות הראב"ד, ומעתה ליכא למידק מיני' מהאי לישנא דהה"מ והלבוש דלא מהני צווח.

- דברי גדולי אחרונים בענין דאמרי' דבנפשו הוא רוצה אף דצווח -

(ט) ובוזה נהדר אל הדברים דכתיבן לעיל דאף שעומד וצווח כאן בעירוב מהני

זיכוי מטעם די"ל עפי"ד הרמב"ם בסופ"ב מגירושין דבנפשו רוצה, ומחוי' הגה"ח ר' פסח מיללער שליט"א הביא שם³ סיוע מדברי הב"י (יו"ד סי' רכ"ח) לענין נדר דהודר

הערות הרב הגאון מוהר"ר ברוך חנה גרינפעלד שליט"א

³ ומחמת חשיבות דבריו כדאי להעתיקם בשלימות מתשובת הגה"צ אבד"ק קארלסבורג שליט"א, וז"ל, "והנני מן הראוי להביא כאן מה שהעירוני מע"כ מחותני הרב הגה"ג וכו' מוהר"ר פסח מיללער שליט"א דלכאורה ענין זה, אי אמרינן שרוצה היכי דהדין הוא שכופין אותו אף שצווח ואמר איני רוצה, תליא במחלוקת הב"י והריב"ש (בי"ד סימן רכ"ח) בענין התרת נדר שהודר על דעת רבים דקיי"ל דאין לו התרה בלא דעתם א"כ יש מצוה בהתרתו, וכתב שם הב"י וז"ל, נראה דס"ל דא"צ לשאול את פיהם, וטעמם כדכתבו התוס' והרא"ש בשם ר"ת דטעמא משום דמסתמא ניחא להו לרבים משום מצוה, ואיכא למיבעי היכא דקיימי הנך רבים וצוחי דלא ניחא להו בהתרה זו אע"פ שהוא לדבר מצוה והי' ג"ל דאפי"ה נשאל ומתירין לו, דהא ודאי חזקה על כל איש ישראל דניחא ליה בעשיית מצוה, והני דאמרי דלא ניחא להו, יצרם תוקפם וכמ"ש הרמב"ם (בסופ"ב מהלכות גירושין) הטעם שכופין אותו עד שיאמר רוצה אני בגיטין לאותן שכופין ואל"כ לא הוי שרי להתיר בלי ידיעת הרבים, דהוה לן למיחש שמא לא יסכימו שישאל על נדרו ונמצאת ההתרה בטלה והנדר קיים, אלא שהריב"ש כתב בח"א סימן תקי"א בתשובה על א' שנשבע ע"ד הקהל גדולים וקטנים והיה בהתרתו דבר מצוה, שאם יש מוחים בהתרתו אין מתירין לו, שהרי הוא אמר שעל דעת כל הקהל הוא נשבע וכו' עכ"ל הב"י. הרי דפליגי בזה הב"י והריב"ש דלדעת הריב"ש אין מועיל במקום שצווח ואמר אינו רוצה, ולפ"מ דפסק תרמ"א ביר"ד כדברי הריב"ש בזה, א"כ אינו מועיל במקום שצווח ואמר איני רוצה אף במקום שהדין הוא שכופין.

אכן אמר לי מע"כ מחותני לקיים דברינו בעניננו, דמדין כופין יועיל אף שצווח ואמר איני רוצה, דהנה יש ליישב בטוב טעם דעת הריב"ש דלא ס"ל לגבי נדר ע"ד רבים היכי שיש צווחין ואומדין שאינם רוצים דיועיל מדין כופין אותו עד שאומר רוצה אני, עפ"י מה שהעלה הקצוה"ח (בסוס"י רמ"ג) לחלק בין דבר דבעינן דעתו ובין דבר דלא בעינן דעתו אלא ניחא לי' בעלמא, דהיינו כגון בשליחות דבעינן דעתו, דלמדין מה אתם לדעתם אף שלוחכם, אפי' ידעינן דניחא לי' לא סגי, וכדפסקינן כאביי ביאוש שלא מדעת לא הוי יאוש אעפ"י שידעינן דאילו הוי ידע הוי מייאש, אכן בזכיה דלא בעי דעת הוי מייאש, אכן בזכיה דלא בעי דעת דזכין לאדם שלא בפניו די בידעינן דניחא ליה לחוד, עיי"ש בשם הרשב"א חילוק זה דמשום זה אפשר לתרום משלו על של חבירו שלא מדעתו משום דהוי לי' זכות, ועיין ג"כ בקצוה"ח (ריש סימן ק"ה) דהעלה דע"כ זכיה לא הוי כשליחות ממש אפילו למ"ד זכיה מתורת שליחות, היות דאפי' שלא בפניו בלי ידיעתו כיון דניחא לי' שפיר דמי, אלא דהוי כמו שליחות, עיי"ש היטב.

ומעתה יתיישב שפיר דעת הריב"ש הנ"ל, היות דבנדר על דעת רבים בעי דעתם, א"כ במקום שמוחים אעפ"י שניחא להו כיון דמצוה הוא כמ"ש הב"י, מ"מ אין כאן דעתם ונדרו על "דעת" רבים הוי. ואין להקשות דלפי"ז אמאי שרינן לשאול על נדרו בלי לשאול את פיהם והא בעינן דעתם ולא די במה דניחא ליה, זה לא קשה דבמצוה הוי כדעתם כמ"ש בקצוה"ח (סימן רס"ב) דלדבר רשות אסור ליטול או לאכול הפץ חבירו אפי' ברור שנותן לי' אילו ידע, דבעי דעתו דזוקא כדפסקינן כאביי ביאוש שלא מדעת, מ"מ בדבר מצוה כגון אתרוג מותר, וכן האריכו הב"י (בסימן של"א ובטר"ז סק' ל"ד שם) דבדבר מצוה אף בדבר דבעי שליח הוי כאילו שוויא שליח והוי כאתם ודעתם עיי"ש. ועיין עוד בקצוה"ח (סימן שנ"ח) דמי שנשטה יורדין לנכסיו לפרנס אשתו ובניו משום דניחא לי' אע"פ שאינו לדעתו, מ"מ כיון דמצוה הוא אע"פ שאין כופין עליו הוי כדעתו עיי"ש, וע"כ בנדר א"צ לשאול את פיהם אי הוי דבר מצוה אע"פ שצריך דעת משום דכדעת דמי, משא"כ כשמוחים בפירוש, בזה חיסר הדעת ולפיכך אע"פ שניחא יש, מ"מ דעתם אין כאן, (ומיושב גם דברי הב"י למה לא צריך לשאול פיהם אולי יש שמוחים ואין כאן דעת כיון דמצוה הוא הוי כדעתם להתיר). ולפי"ז בזכיה דלא בעי דעת, דאפי' שלא בפניו הוי קנין מטעם דזכין לאדם שלא בפניו רק ניחא בעי, הדרא וקיימא סברת הב"י דבמצוה מועיל במקום שכופין מטעם דניחא לי' אף שצווח ואמר שאינו רוצה.

ואתי שפיר לפי"ז כאן לגבי עירוב דיועיל, ואף שצווחין ואומדין שאינן רוצים מטעם כופין, דכאן גבי

ע"ד רבים דבעי התרה על דעתם, דכ' הב"י דאפי' דקיימי הנך רבים וצווחי, אמרי' חזקה על כל איש ישראל דניח"ל בעשיית מצוה, והני דאמרי דלא נידח"ל, יצורם תוקפם וכמש"כ הרמב"ם סופ"ב דגירושין, ואף דהב"י הביא דריב"ש חולק ע"ז והכי פסק הרמ"א שם,⁴ והאריך הרה"ג הנ"ל לבאר דתלוי בדבר דבעי דעתו או לא, עיי"ש.

הערות הרב הגאון מוהר"ר ברוך חנה גרינפעלד שליט"א

עירוב הא אנו באין רק מטעם זכי' וזכין שלא בפניו ולא בעינן דעתם, אלא ניחא לי', וזה מועיל במקום שכופין אף שצווח ואמר איני רוצה. אלו דברי מחותני הנ"ל והוא נכון מאוד.

⁴ וכבוד ידידי הרה"ג מוה"ר אהרן הלוי אלבוים שליט"א הראה למש"כ בגליון מחרש"א שם בסעי' כ"א בשם שו"ת מהר"ש הלוי, שכתב ב' סברות בזה, ונעתק גם בכנה"ג אות קל"ג קל"ד, וכדאי להעתיק לשונו.

וז"ל שו"ת מהר"ש הלוי אר"ח סי' ג' בד"ה עוד נראה לי להתיר משום שמצאתי כתוב בנימוקי הרב מו"ז זצ"ל על תשו' ריב"ש הנ"ל שכתב, שאם יש מוחין בהתרה דאין מתירין לו, וז"ל, אפשר דהכא מיירי שלא הי' מצוה רק לו, אבל לא לשאר הקהל. אבל כשיש מצוה גם לקהל כולם, אין שומעין למוחים, דיצורם תוקפם, עכ"ל. א"כ גם בנ"ד דמלבד דיש מצוה לראובן ושמעון בהתרה, בהסיר מעליהם איבות ומריבות, גם לשאר החברים המוחים בהתרה יש להם מצוה מביטול המחלוקת, וע"י החתרה איש על מקומו יבוא בשלום וכו', עכ"ל.

ולפני כן בד"ה אך אחר ההשקפה כי עוד סברא בזה, וז"ל, על כן נראה, דשאני נ"ד מנידון הריב"ש, דשאני הכא דאם לא יתירו, לא יקיים מצוה, אבל לא יש לנו עבירה. אבל בנ"ד שיש מצוה בהתרה להקים סוכת שלום, שהיא מצוה גדולה, ואם לא יתירום לא די שלא יהי' מצוה, אלא גם עבירה בפועל יש, שהיא אש המחלוקת ודברי ריבות ומריבות נפש, שהוא שנאו בעיני המקום ב"ה ביותר, כנודע וכו', יצורם תקפם ובטלה דעתם ואין משגיחין בהם, עכ"ל.

וחנה גם בנידון דידן ישנם שני סברות הללו, שהרי העירוב קיים ולא יתבטל, כידוע לכל. והסירוב רק גורמת מחלוקת ושנאת חנם, שאם מתחילה חשבו שע"י סירובם יבטלו העירוב שהיגו מכשול לפי דעתם, הרי עכשיו ברור שלא ישנו המציאות, ורק יצערו לרבים, ומעוררים ע"ז? שנהא ומדנים, ולכן נחשב הזיכוי פת לדבר מצוה גם להם עצמם, כדי למעט במחלוקת, וגם ביטול הזיכוי נחשב להם עבירה, שמחזקים ומגדילים בזה המחלוקת.

ובפרט הסברא השני' הנ"ל שרירא וקיימת גם מפאת מצות עירוב, שהרי ע"י ביטול הזיכוי אין כאן רק ביטול מצוה גרידא, אלא גם גרימת עבירה, שהרי גם לפי דעת האוסרים הם מודים שיש הרבה שיטות לסמוך עליהם לענין העירוב הנעשה בשכונה, וע"י שאינם רוצים לזכות בפת, גורמים לדעתם עבירה לכל המוני ישראל ששומעים להוראת רבותיהם ויטלטלו אעפ"כ. ובמקום גרימת עבירה אין משגיחין בהם כנ"ל, והוא דבר ברור.

ועוד יש להוסיף ולהזכיר שענין זיכוי העירוב הוא זכות גמור לכל ישראל, גם להמחמירים והמוחים. דהנה ממש בימים אלו בא שאלה לפנינו, בבית משותף אחד, שחלק מהדיירים אינם סומכים על העירוב ולכן רוצים לערב כדרכם מאז, ויש א' מן הדיירים שהוא מן המודים בעירוב של השכונה, וכיון שרע עליו המעשה שעושים המוחים במה שמסרבים להשתתף בפת הכללי, לכן עשה הוא כמותם והודיע במפורש שאינו רוצה לזכות בפת עבור העירוב הפרטי של הבנין, ואם אין רצונם לסמוך על עירוב השכונה, אזי שלא יטלטלו גם במבואות ביתם המשותף. הרי שלך לפניך, שענין זה שיצורם תוקפם ואין משגיחין על זה וכנ"ל הוא לצורך מצוה לכל הצדדים, וכל זה ברור.

וראה מה שכתב השו"ע הרב סוס"י ש"ג להחמיר (אם לא לעת הצורך) מלהשים שום דבר בחיקו, או בכיסו, גם בתוך ביתו, משום גזירה שישכח ויצא עמו, אפילו לדידן שאין לנו רה"ר, עיי"ש, וע"י תיקון עירוב הרווחנו

יש להוסיף עוד נופך מדברי גדולי האחרונים שהקשו קושי עצומה על שי הרשב"ם (בתר"י סופ"ק דברכות) דאף למ"ד מצוות אצ"כ מ"מ בהיפוך כוונה לא יצא, א"כ למה בכפאו ואכל מצה יצא, הרי הוי היפוך כוונה, ע"י בפנ"י (ר"ה כ"ח), ועוד הקשו על דין דכופין אותו לעשות מצוה האיך מהני להרשב"ם, וגם כי למ"ד מצ"כ האיך יועיל כפי דממילא לא יצא, ע"י ביום תרועה ר"ה (שם), ובאמרי בינה (או"ח סי' י"ד) ובשו"ת דב"ח (ח"ב אה"ע סי' ל"ב) ובשו"ת מחנ"ח (ח"ג סי' מ'). ובישיע"ק (סי' ס' סק"ג) הק' על שיטת הרשב"ם עוד קושי, והרבה אזלו ליישב הקושי עפ"י הרמב"ם האלו הידועים דבכל מצוה חזקה דניח"ל לאדם הישראלי לעשותה רק יצרו תוקפו, וכמבואר שם בישיע"ק דאב ובנו ראו את החידוש (ע"י בתשו' בן המחבר שם, הובא בגנז"י על פתיחה כוללת דהפמ"ג (ח"ג אות ה') דכל מצוה דאין לה גבול ומחויב תמיד לעשותה לא שייך לומר שמכוין שלא לצאת, וז"ל, דהרי במידי דבעי לרצון כגון בקרבנות וגט אשה קי"ל דכופין אותו עד שיאמר רוצה אני, וכ' הרמב"ם הטעם דלכאו הדבר תמוה איך יחשב רצון מה שאומר רוצה אני ע"י כפיית אחרים, וכתב, דרצון האדם לקיים מצוות ה' אלא שיצרו אונסו שלא לקיים ומכין אותו כדי שיהא פיו ולבו שווין, ע"י ברמב"ם פ"י מה"ג, וכ"ש בזה (בכפי' לקיום מצוה), אף אם יאמר שכוונתו שלא לצאת אינו מועיל דסתם בנ"א רוצים לקיים מצוות ה' וכו' עיי"ש דפח"ח. וע"י בחי' פני שלמה בר"ה שם ג"כ, ובאמ"ב (שם) מיישב באופן זה גם קושי ה"ו"ת ממ"ד דמצ"כ האיך מהני כפי', דבאמת רצונו לעשות מצוות ה', עיי"ש. אך מדברי מרן הק' בעל דברי חיים ז"ע בתשו' שם משמע דלא ניח"ל כלל ליישב באופן זה אף למ"ד מצ"כ, דהרי עומד וצווח דאינו רוצה לקיים מחמת רצון ה', אך לענין קושי הפנ"י על שיטת הרשב"ם משמע שם דאפשר לומר עפ"י דברי הרמב"ם וכעין דברי הישיע"ק עיי"ש בד"ח. [ולמ"ד מצ"כ עכ"ח צ"ל כמוש"כ בתשו' מחנ"ח (שם)

הערות הרב הגאון מוה"ר ברוך חנה גרינפעלד שליט"א

לצאת ידי שיטה זו שהיא שיטת הרמב"ן, כמובן.

וכבר הובא דברים מפורשים בענין זה בקובץ "אור ישראל" (י"ט) משו"ת "דבר הלכה" מאת הגאון הגדול שר התורה, חכימי דיהודאי, רבי אלי' קלאצקין זצ"ל אבד"ק לובלין ולאדז, בנידון חילוקי דיעות בכשרות העירוב דשם, שחרב המחמיר הכריז שאינו מבטל רשותו כי בלא"ה העירוב פסול, וע"ז כתב הגאון ה"ל וז"ל, "ובענין ביטול הרשות נלע"ד דלפמ"ש בעירובין דע"א ופרש"י ד"ה כלך אצל יפות, דכיון דבטיל השתא גלי דעתיה דמעיקרא בשריותא ניחא ליה, ממילא כיון דהרב הגדול האוסר בשריותא ניחא ליה להציל ממכשול איסור הוצאה בשבת, ורק מצד מה שמחליט בדעתו כדעת האוסרין אינו מבטל רשותו ומוחה בדבר, וא"כ אי קמי שמיא גליא שהעירוב כשר, פשיטא דניחא ליה בביטול רשות, שהוא זכות דמצוה וחובה בלא שום הפסד, ושאיני מי שידוע שע"י ביטול רשות יהא מותר להוציא והוא רוצה לאסור עליהם (סוסי' שס"ז וסוסי' שפ"ו), וגם היכא דכופין אותו על מדת סדום, עכ"פ הוא מגלה דעתו שאינו רוצה בכך, משא"כ בג"ד שידוע טעמו ונימוקו של הרב ושל המסתופמים בצלו, ושם יהי' עירוב כשר גם לפי דעתם יזדרזו לבטל רשותם וכו', ועכ"פ בג"ד מהני מה שמגלין עתה שאם יהא העירוב כשר ניחא להו לבטל רשותם, עכ"ל. הרי הדברי ברורים וישרים כל צרכם.

דבר חדש, דבאמת הא דכופין לא איכפת לן הא דלא יצא, דהעיקר הוא שלא ילמדו לעשות עוד, ובמצוות שבין אדם לחבירו כופין ג"כ שלא יזקק חבירו עייש"ד]. שו"ר לעשות ע"ז, ובמצוות שבין אדם לזווגו לנפיק גיבשנא חלק חבירו עייש"ד שו"ר

וממוצא הדברים דלעי' נמצינו למידין כחילוק הרב הגאון הנ"ל שליט"א דוודאי היכי דבעי כוונה ודעת מיוחד כגון הא דמצ"כ, אז בעומד וצווח לא מהני סברת הרמב"ם, אבל באופן דלא בעינן כוונה לדעת רק העיקר דיהא ניה"ל ולא יכוין ההיפוך אמרי' סברת הרמב"ם דבאמת בנפשו הוא רוצה וניה"ל לעשות מצווה אף באומר אינו רוצה, וא"כ גם בענין כוונת הקנינים דאינו ככוונת דמצ"כ כמבואר בחכ"צ (סי' א') לענין קנין יבום ועיי"ש באמרי בינה באריכות, ורק דיהא ניה"ל, זכינו לדין כדברי אמור"ר הגאון שליט"א, דמהני סברת הרמב"ם דבאמת הוא רוצה כיון דמצוה הוא, וכ"ש בעירוב דהקילו בקנינו וכמו שכ' שם, והדברים הם גם ביאור נכון לדברי המהר"ם שיק דכ' כן, [ומה שדחה החכ"א במחי יד דהוי דרך פלפול, תמוה אטו כל חידוש ומשא ומתן של תורה המיוסד ע"ד הקדמונים פלפול יתקרי לדחותו, אדרבה הלא כך דרך תשובות קדמונים לבנות ולסתור למישקל ולמטרין].

- מבאר דברי המהר"ם שיק -

וראיתי בס' נח"י עמ"ס עירובין (עמ' פ"ז) דנתקשה בדברי המהר"ם שיק איך יכולין לכפות כמבואר בסי' שס"ז, ונראה פשוט דס"ל להמהר"ם שיק דבוודאי איכא בעירוב שבעיר כח בי"ד דכופין, ולק"מ, גם יש להעיר במה שהמהר"ם שיק זי"ע מתיר אף כשגם צד הב' עושין עירוב דלכא"ו צדק בזה המחז"א דבכה"ג לית לן דזכות גמור הוא, כי היכי דליכוף אותן. ואפשר לומר דדווקא ע"י כפי' א"א בכה"ג כיון דהן רוצין לעשות, לאו כל כמיני' לומר דזכות גמור הוא להם, משא"כ המהר"ם שיק לא אתי עלה מדין כופין בעכ"ח וכסברת הרשב"א, רק מדין דבנפשו הוא רוצה כיון דמצוה הוא והוי מדת סדום בדבר שזה נהנה וזה ל"ח, וע"י מחאתן עכ"ח נאסר הטלטול, בזה אמרי' דבנפשו הוא רוצה, ועכ"פ בנידון דידן בוודאי חזי לאצטרופי יסוד זה דיהני הזכי לכל בני העיר.

- מבאר מדין הפקר בי"ד להקנות -

[י] וחשבתי לשפוט עוד בזה, דבאמת צריך להבין ענין כפי' בי"ד להוציא ממון בלי דעת הבעלים הא הוי גזל, וכמש"כ באמת הקרבן נתנאל (פ"ז שם) או"נ ופ') וכמה אחרונים בטעמא דכ' הרא"ש (פ"ז סי' ט') דאין עירוב בעכ"ח דמשום גזל הוא, ועכ"ח כל ענין כפי' זה ומה דנחתי' לנכסי' הוא מדין כח הפקר בי"ד דיש להם כח להפקיע

ממונא, ולכל בי"ד יש להם כח זה כמבואר בחו"מ סי' ס"ז (סעי' ח"י) לענין פרוזבול, וכ"ש בי"ד חשוב, וז"ל המחבר שם, שלשה בקיאים בדין ובענין פרוזבול, ויודעים ענין שמיטה, והמחוס רבים עליהם באותו העיר, עכ"ל. (ועי' ר"ן נדרים (כ"ז):) ד"ה והוא וכו', ומש"כ המשל"מ (פ"ד מהל' מלוה ולוה (הי"ד) דרק פרוזבול לא בעי בי"ד חשוב). ומעתה כבר נודע להקת האחרונים אשר דנו אי הפקר בי"ד מהני להקנות ג"כ כאשר האריך בזה התייר הגדול בשד"ח (מע' ה' אות נ"ט), ודעת הרשב"א בגיטין (ל"ו): מבואר דמהני אף להקנות, ואכמ"ל, וי"א דאף להסוברים דלא מהני להקנות היינו לעשות שניהם ביחד, אבל או להפקיע או להקנות מהני. (וכעת מצאתיו בקו' אמרי אליעזר שבסו"ס אמ"ב, אות י"ג), ומדברי השד"ח שם נראה דנוטה דמהני אף להקנות, ושכן הסכימו גדולי האחרונים, ולפי"ז בענין הזכי' בעירוב בכח בי"ד חשוב כמו דאלומי להפקיע ממונא, כן אלים כוחן לזכות ולאקנוי מדין הפקר בי"ד, דו"ק.

- מבאר דא"א שותפות גמור בלא שוה פרוטה -

י"א) ועתה נבוא אל הכתו"ב השלישי אשר ביאר אאמו"ר הגאון שליט"א דענין זכי' דעיר"ח לא בעי זכי' גמורה שיהא להן חלק ממש בגוף הפת, רק העיקר דיהא מסור לציבור שיוכל כ"א לקחתו כשירצה. והביא רא"י גדולה לזה מהא דסגי ח"י גרוגרות למאה ולאלף, ועפי"ד רש"י הידועים בסוכה (כ"ז): דלכם לא מיקרי בשאין לכ"א מן השותפין שוה פרוטה. וחכ"א השיב ע"ז דכבר העיר המנ"ח (מצ' שכ"ה) דלפי"ז לכאורה לא מצינו ידינו ורגלינו דערבה א' או ב' אינו שוה פרוטה, וכן בשא"מ ונשאר בצ"ע. ובפת"ת (סי' תפ"ב) מתמת קושי' זו הסיב דברי רש"י ז"ל לכוונה אחרת, וממילא לק"מ, עכת"ד. והאמת יורה דרכו דדברי הפת"ת דחוקים מאד בכוונת רש"י כאשר רואה המעיין, אך רוב האחרונים תפסו דברי רש"י כפשוטו וחילקו כ"א בסברתו דחלוק שותפות, דאינו שותפות בפחות משו"פ, אבל בנכסי האדם פחות משו"פ מיקרי לכם. עי' שו"ת בית שלמה (או"ח סי' ש"מ) ותשו' מהרש"ם (חו" סי' ז') ובחכמ"ש (סי' תרנ"ח), שו"ת לבושי מרדכי (מהוד"ת או"ח סי' צ"ב), תשו' הרי בשמים (מהודת"ל סי' ע"ג) וספר עמק ברכה (ענין סוכה אות כ"א), וכן בהגה"ת הגאון ר"מ זעמבא ז"ל הי"ד (בסו"ס פס"ת ח"א) ג"כ מחלק חילוק זה, והביא הריטב"א בע"ז (נט). דל"ש שותפות שאינו שו"פ, ורבינו גרשום ז"ל (מנחות נ"ב) עייש"ד, וכבר העיר הגר"מ אריק ז"ל (בסוכה שם) בטל תורה בחילוק זה, ומדברי הריטב"א עיי"ש, ובתשו' אמרי"מ כמ"פ, ועי' גם בביה"ל (סי' י"ד ד"ה שאלה וכו'), ומעתה בנ"ד בעיר"ח דהוי לכאורה מטעם שותפות הענין קשה מאד, וכבר העיר בזה בתשו' הרי בשמים (שם), ועפ"י דרכו של אאמו"ר הגאון שליט"א בתשובתו דאין הענין כשותפות גמור רק ענין מסירה לציבור לכל מאן דבעי ייתי ויכול, אתי שפיר, כיון דאינו שותפות גמור.

- מבאר מדברי הראשונים דזכי' בעיר"ח לא בעי דיהי' שלו ממש -

י"ב) ושורש הדברים אשר יסד דאי"צ דיהי' שלו ממש בעיר"ח, כבר מבואר מדברי הראשונים במכילתין (עג): בהא דבני חבורה שהיו מסובין וכו' הפת שע"ג שולחן סומכין עליו משום עיר"ח עיי"ש, וכ' שם הרשב"א וז"ל, ואע"ג דאינו מקנה להם פת שעל השלחן בפירוש, סתמא דמילתא כיון שזמנן לאכול עמו ויכולין לאכול לדעתם הרי הוא כאילו נשתתפו עמו ויש להם בו זכות עכ"ל. וכמו"כ כ' הריטב"א בסוד"ה אלא וכו', וז"ל, ואע"ג דאינו מקנה להם פת שעל השלחן בפירוש, סתמא דמילתא כיון שזמנן לאכול עמו ויכולין לאכול לדעתם הרי הוא כאילו נשתתפו עמו ויש להם בו זכות עכ"ל. והכי איפסקא בשו"ע (סי' שס"ו סעי' י"א). הרי מבואר מדבריהם, דאע"פ דאינו מקנה להם הפת, סגי בהא דיכולין לאכול והוי כאילו נשתתפו עמו. ויש שמפרשים (עי' בהגהות כול"ז על הריטב"א) בכוונתם עפי"מ שדנו האחרונים אי במזמין אורחים נקנה להאורח, כידוע תשו' מהרי"ט (סי' קנ"א), ועי' באמ"ב (הל' פסח, סוס"י כ"ד), ובבית האוצר להגר"י ענגל זצ"ל בזה, ועיי' גם בקונט' הלי' פסח לאאמור"ר שליט"א בזה), אך אינו משמע מלשונו כלל, רק דיכולים לאכול, גם הרי שי' הרשב"א גופי' בנדרים (לד'): דבהזמין לאכול אורחים הרי הוא של בעה"ב עיי"ש, ועכ"ח הכוונה דענין זכי' בעירוב אינו קנין גמור שיהי' שלו, רק העיקר שיהא מסור לכולם. [וכבר דנו האחרונים בעיקר עיר"ח ג"כ, אי בעי שיהא שלו כשמשתתף משלו, עי' בדעת סי' שס"ו שדעת ההע"ש שאילתא קל"ב (אות י"ז, במוסגר) דלערב עיר"ח לא בעי שלו לגמרי, והעצי אלמוגים ס"ל דבעי שלו לגמרי, עיי"ש, ובשו"ת שבה"ל (ח"ו סי' מ"ד), ועי' בבית הלוי (ח"א סי' מ"ח)].

- מבאר דברי רש"י ותוס' למי יסוד זה -

ואשר לפי יסוד זה פשוט דאין המזכין יכולין להפקיר חלקן וכמוש"כ אאמור"ר הגה"צ שליט"א (ובבי"צ בקו"א ליו"ד סי' ח' מסתפק בזה עיי"ש), כיון דאינן משלהם ממש רק זכי' לענין עירוב, [ובזה יל"ב דברי רש"י (פ"א. ד"ה לא זכו וכו'), במש"כ ואפי' עירב החנוני הזה לכל האחרים וכו' אינו עירוב שהרי לא נתכוין לזכות לו במתנת חנם וכו' עיי"ש, ודק' התוס' (שם, ד"ה לא זכו וכו') דבחנם פירש כן דאפילו מתכוין וכו' אינו עירוב כיון שהנותן מתכוין לקנות לו מן החנוני וכו' עכ"ל, ועי' ברא"ש ותוי"ט, ולפי"ז י"ל דס"ל לרש"י דאם המערב החנוני מתכוין להקנות גם לזה לא איכפת לן במזה דהקונה לא נתכוין באופן זה, דהעיקר דהמזכה מוסר לכולם

בשעה, דו"ק, אך גם לתוס' דווקא התם לא מהני הזיכוי כיון דהקונה הרי רצונו שיקנה לו במעותיו שנתן ולערב משלו ממש, וע"כ לא מהני, משא"כ בכל מזכה סתם לא בעי שיהא משלו ממש, דו"ק, והדברים מבוררין בעז"ה.

- מביא דעת הגאון בעל מרכה"מ על הרמב"ם -

י"ג) גם מצאנו להגאון בעל מרכבת המשנה על הרמב"ם בביאורו שיטת הר"מ (בפ"ה ה"ה), מבואר מדבריו דאפשר לכפות לזכות, ואדרבה יותר קיל לדעתו בפ"י שי' הרמב"ם וז"ל: לכן נראה לפרש דברי רבינו וכו' ובאינו רגיל אינם יכולין ליטול ממנו שיתוף בעכ"ח אלא אם רוצים להשתתף צריכין לזכות להם משלהם "אלא שאם הוא מוחה ואינו רוצה להשתתף כלל וכו' ומתכוין לאסור עליהם אז כופין אותו שלא יאסר עליהם, והיינו מש"כ רבנו כופין אותו להשתתף עמהן אע"פ שאין כופין אותו ליתן שיתוף וכו'" עיי"ש עוד דבריו, ורמז הנוב"י (שם) לדבריו אלו, הרי מבאר בכוונת הרמב"ם ממש"כ כופין אותו להשתתף ולא כ' ליתן, דמזכין בעכ"ח שלא לאסור, עיי"ש"ה, ודעתו שם אף בלא בי"ד, ומ"מ כ' דאף לדעת הרה"מ דבעי בי"ד יש לפרש כן, עכ"פ פשיטא לי' דיש לזכות בעל כרחו.

- מבאר דבחובות הנמשכין מקילין בדרבנן דיכולין לזכות -

י"ד) ויש לצרף עוד ע"ד אשר טוענים כי איכא חוב להם מצד הפירצות הנמשכות מזה (לדבריהם, כ"א בחששתו), דברי הר"ן בפרק השולח (ל"ז) אצל פרוזבול שאין כותבין אלא על הקרקע, ואם אין לו קרקע מזכהו בתוך שדהו כ"ש. וכ' הר"ן, מכאן נ"ל, דמאי דקיל"ל זכין לאדם שלא בפניו כל שהדבר בעצמו זכות אע"פ שנמשך ממנו חוב שהוא יתר על הזכות זכה וקנה, דהא הכא כשמזכהו קרקע כ"ש מתחייב הוא בכך שאין שביעית משמטת חובו, ואפ"ה אמרינן דמהני, אלא אפשר לדחות ולומר שאף זה מקולי פרוזבול, עכ"ל. וברא"ש (שם סי' ט"ז) כ' וז"ל, והקילו בפרוזבול אע"ג דחוב הוא לן עכ"ל. וכ"כ כעיי"ז שאר ראשונים, (וכ"ה בשו"ע חו"מ סי' פ"ז סעי' כ"ב), ונחלקו האחרונים אי בשאר איסורי דרבנן איכא ג"כ קולא זה, דדעת הטו"ז (סי' קס"ב סק"ח) אצל רבית דרבנן דסב"ס, דג"כ אמרינן סברא זו, וכ"ד הגר"א (שם סקט"ז), אבל בנקודה"כ שם כ' דאי"ז רק מקולי פרוזבול, אבל לא שנאמר כן בשאר איסורי דרבנן, ועיי"ש עוד דחיות דל"ש רק בנידון שדנין עליו שם, עכ"פ בקנין דעיר"ח דקיל, וגם דהלכה כהמיקל וכמש"ב, י"ל דלא גרע מקולא דפרוזבול שהקילו בו, ועיי"ש בקרב"נ אות י' דהקילו בשביעית בזמיה"ז דרבנן מש"ה סמכו על קצת זכות להם שלא למנוע מלהלוות זא"ז, ע"כ. ויש לצרף שפיר כיון דעצם הדבר בין מצד זכיית הפת ובין מצד המצווה הרבה כאשר העידו רבותינו הק' זי"ע, הוי זכות, ממילא זכין לאדם

שלא בפניהם, (ואף שדעת הר"ן (שם) דבעומד וצווח לפנינו לא מהני, הרי שם ליכא אנן סהדי דהוי זכות גמור הא דזיכוי הקרקע, דאינו מצווה. גם ליכא סברא דבאמת רוצה כמו שמבואר לעי' בעז"ה. ואפי' לא תימא כנ"ל הרי הר"ן לשיטתו במס' קידושין, והעיקר בעיר"ח סמכין ארשב"א), אף דלדבריהם וטענותיהם איכא חובות הנמשכות, ובפרט דאינם חובות ברורים רק חששות, ולדברי הגאון שליט"א העומדים על גפי מרומי קרת לתקן הדבר אדרבה לדעתם תיקון גדול הוא, ואין כאן שום חששות, ושפיר זוכין להם בכזה"ג.

- מצדד באופן דליכא כח בי"ד -

ט"ו) וכל הנ"ל באופן דאיכא כח בי"ד יפה שפיר חזי כל הני צירופא דרבנן לאיצטרופי דאין כאן בית מיחוש מצד הצווחין דאינן זוכין. איברא גם באין כח בי"ד יש מקום לסמוך על דעת הרשב"א (והריטב"א), דכופין אף באינו רגיל כל שהוא מבני המבוי, (ועי' בבי"צ שם דמבואר דסומכין אהרשב"א) וגם הרי לפי"ד המרכזה"מ (דלעי' או"ת י"א) לא צריך בי"ד עיי"ש. גם כתבו כמה אחרונים (ה"ה הגרש"ק שם, והבי"צ בקו"א, ובנה"ש) דלפי"ד הקרב"נ דטעמא דאין עירוב בעכ"ח היינו משום דהפת גזולה, א"כ באופן שמזכין כופין בכל ענין, גם בכ"ע דמזכין מהני. גם יש לצרף דברי הבי"צ (שם) דבשיתוף אף בעכ"ח מערבין דאינו משום דירה, עיי"ש מה שצידד והובא בדעת רס"י שס"ז.

ומה שמביא החכ"א הנ"ל מש"ב הגאון המפו' ר' יעקב בלויא שליט"א, פוק חזי בספרו נתיבות השבת (פל"א סקפ"ז) שכ' וז"ל: ועפי"ז נראה שאפילו יש מחלוקת בין בני העיר על תיקון העירוב (כפי שידוע שהי' כן בכמה מקומות), אינם אוסרים, וראיתי בקובץ בית תלמוד להוראה (ח"ד דף ק"ב) הערת הגר"י ראטה שליט"א שכ' דדווקא כשיש למתירים כח בי"ד, אבל כשאין להם כח בי"ד אוסרים, וצ"ע, ע"כ. הרי דמצדד להקל עוד יותר, דאף בלא כח בי"ד מצדד דכופין, וכבר ביארנו מקום קולא בזה, אבל בכח בי"ד כבנידון דידן שפיר לא צריכין להקל כ"כ, וכמש"כ אאמור"ר הגאון שליט"א, דיכולין הכל לטלטל ולסמוך על העירוב.

הכ"ד זעיר"א דמן חברי"א
המתאבק בעפר רגלי חכמים
יצחק אייזיק ראטה

הוספות הרב הגאון מוהר"ר ברוך חנה גרינפעלד שליט"א

הנה בנידון זיכוי הפת, היטב אשר דיבר הגה"צ אב"ד קארלסבורג שליט"א בראיות מוצקות דעירובי חצירות לא בעי זכי' גמורה, רק שיהא מסור לצבור שיוכל כל א' לקחתו כשירצה, ורק שמדברי הפמ"ג בסי' שס"ז סק"ג שהביאו מבואר שצריך זכי' ומסופק אי מהני אפילו בעומד וצווח, והוא לכאורה סתירה להדברים הנ"ל.

ברם ברירא דמילתא נראה לי בפשיטות, שיש חילוק בין עירובי חצירות לח"י אנשים שאז צריכים כולם לזכות בחלקם, לבין ע"ח ליותר מח"י אנשים שאז א"צ כלל לזכות בקנין.

ואפרש שיחתי. הא לך לשון המשנה בעירובין (פ:): כמה הוא שיעורו, בזמן שהן מרובין, מזון ב' סעודות לכולם, בזמן שהן מועטים, כגרוגרת לכל א' וא', עכ"ל המשנה. הרי במועטים יש משמעות של זכי' וקנין לכל א' וא', משא"כ במרובין לא נזכר כלל משמעות של קנין לכא"א, רק שיעור עירוב עבור כולם.

והסברא צריך ביאור, דבשלמא שיעור גרוגרת לכל א' מובן, שזהו שיעור חשוב לענין כמה דינים ויש לכל א' שיעור אכילה חשובה של גרוגרת, אבל שיעור מזון ב' סעודות הוא שיעור אכילתו של אדם אחד ביום, ומהו ערך שיעור זה לצורך הרבים, הרי יצא לכל א' שיעור אכילה כל שהוא, ולא לפים גם זה לא, רק כחוט השערה, וכי דבר זה נקרא השתתפות בסעודה לקבוע דירתו במקום "סעודתו", אתמהה. ולא מצינו בשום מקום שיהא שייכות לשיעור ב' סעודות של אדם א' לקבוע דינו של שותפות הרבים, ולומר שחכמים הקילו וקבעו שיעור חשוב מסויים שמצאו באיזה מקום וקבעוהו על מצות עירוב של רבים, הגם שאין לשיעור זה שום מובן ושייכות לכאן. זה דוחק גדול, ברם פתרון ענין זה מצאנו בספר הלבוש.

והא לך לשונו הזך של רבינו הלבוש בדין זה בסי' שס"ח ס"ג, וז"ל, "וכמה שיעור העירוב וכו', ואפילו הן אלף ויותר, לא הטריחו חכמים יותר להיות כגרוגרת לכל א', רק נתנו שיעורו כב' סעודות. נ"ל, כדי שיקנה א' מהם שם דירתו קבוע לשתי סעודות שבת, ערבית ושחרית, והי' הוא כבעל הבית, ואחרים יהיו כאילו דרים אצלו, כי לא רצו להטריח יותר. וטעמא עד י"ח גרוגרות, כדי שיהא חצי גרוגרת לאחד לסעודה אחת שיש בו כדי להשיב נפש, וסגי שלא להטריחם יותר." עכ"ל הזהב.

הרי שפתי הלבוש ברור מללו, שהי' כאן ב' אופני התקנה, וכל אופן לעצמו להקל כדי שלא להטריח. והיינו, עד י"ח אנשים אופן ההשתתפות שיהא לכל א' וא' שיעור כדי להשיב נפש לכל סעודה, והיינו חצי גרוגרת לכל א' וא'. משא"כ ביותר מ"ח אנשים, אופן ההשתתפות שיהא שיעור חשוב של ב' סעודות שלימות לצורך שבת לאיש אחד, וסעודה זו כאילו מוכן ומזומן לכל א' וא' מי שירצה יאכלנו, וא"צ שיהי' לכא"א מה לאכול, אלא שיהי' לכא"א אפשרות לאכול סעודה, ואה"ג אם א' יאכל לא ישאר להשאר לאכול, רק שכן תקנו תקנתם שסגי בזה שלכל א' יש אפשרות שהוא יהי' זה שיאכל ב' הסעודות השלימות. ולכן כיון שהקילו חז"ל באופן של מרובים, שא"צ כלל שיהי' לכא"א מה לאכול, התמירו שאותו א' יהי' לו ב' סעודות

שלימות, משא"כ במועטין שיש צורך שכא"א יהי' לו לאכול בפועל, הקילו שסגי באכילה מועטת להשיב נפש, ודר"ק.

ודברי הלבוש הם ברורים וקילורין לעינים, שעפ"ז מובן היטב השייכות של ב' סעודות לצורך עירוב של רבים. וגם מדוקדק לשון המשנה, מזון ב' סעודות הוא לכולם, ר"ל שלכל א' יהא אפשרות שהוא יאכלנו, וברור.

וע"פ יסוד זה ברור הסברא שלמועטין שכן עשו התקנה שלכא"א יהי' גרוגרת, חייב לזכות בו, ובזה אם מוחה מפורש ואינו רוצה לזכות בו, אי אפשר להכריחו בעל כרחו (והוא מה שדן הפמ"ג), משא"כ למרובין שאופן התקנה לא הי' כלל שיהי' לכא"א חלק בו לאכילתו, רק שיעור שלם שעכ"פ אדם ביניהם מי שירצה ראשון יהי' לו האפשרות לאוכלו, בודאי שא"צ שכל א' וא' יזכה בו, ואדרבה, אופן התקנה הוא יותר ברור שיהא שייך דוקא לאדם א' שיעור שלם של ב' סעודות, ורק שיהי' לכל א' רשות לאוכלו כשירצה, וכדמפורש בל' הלבוש הנ"ל "ויהא הוא כבעה"ב ואחרים יהיו כאילו דרים אצלו" וכו', וגם כמוש"כ הלבוש לפני כן "שיקנה אדם א' מהם שם דירתו קבוע לשתי סעודות" וכו', הרי דבריו ברורים כמו שכתבנו לעיל.

ובזה גם הרווחנו להבין דברי השל"ה הק' ריש מסכתא שבת (פרק נר מצוה ד"ה עירובי חצירות) שלאחר שהביא דברי המהר"ל שלא הי' סומך לכתחילה על שיתוף הציבור שנעשה בערב פסח לכל השנה, שמא יתקלקל (הפת) ויבואו לידי תקלה, והעדיף עירוב כל ערב שבת, הגם שהקהל כבר עשו עירוב (כללי) בתחילת השנה, כתב ע"ז השל"ה וזלה"ק, "ולענין ברכה לברך אקב"ו על מצות עירוב, נראה לי שלא לברך, אם לא שיעשה מוסכם בלבו, שלא יהי' זוכה בעירוב שעושין הקהל, ואז כשהוא שוכח לעשות עירוב, לא יטלטל. לולא זאת אני חוכך לברכה לבטלה. ע"כ יעשה המצוה ולא יברך, עכלה"ק. ותמה על זה בס' נתיבות שבת (פרק ל"א ס"ק ק"פ) שהענין מוקשה, דאם ההסכמה היא שלא יזכה בעירוב ושמשר"ה הוא עצמו לא יטלטל, א"כ אוסר בזה על הקהל ואיך יטלטלו הם.

אך עפ"י יסוד דבריו של הלבוש הנ"ל, הענין מובן היטב, כי השל"ה איירי בעירוב כללי של עיר שבד"כ יש בו יותר מ"ח משתתפים, ואז גדר העירוב היא "מסירה לציבור" ושיהא לכל א' רשות לאוכלו אם ירצה, וכמוש"כ לעיל, ולכן גם אם הוסכם אצלו לא להשתמש בעירוב הקהל רק לערב בעצמו, אינו אוסר בזה על הקהל כלל, כיון שהם מסרוהו לכלל הציבור כדין, ולא צריך לחול כאן שום זכי' וקנין.

אך חידש לן השלה"ק שכיון שהעירוב צריך לחול בין השמשות, וגילה דעתו שאינו רוצה להשתמש בו, הגם שאינו אוסר על הקהל כיון שנמסר לציבור לכל דכפין, מ"מ הוא עצמו א"א לו לטלטל ע"י עירוב הקהל, כי סירב להשתמש בעירובם ונאסר לו בבין השמשות, ודר"ק.

ועפ"ז ניחא לן בשופי מה שלא חששו בעיירות גדולות להמתעקשים והמסרבים להשתתף בפת העירוב, כיון דברובים א"צ זיכוי כלל, רק מסירה לצורך הציבור לכשירצו לאכול העירוב, ותו לא. ודברי הגה"צ אבד"ק קארלסבורג שליט"א ברורים ואמתיים לאמיתה של תורה.